

Міністерство освіти і науки України
Національний лісотехнічний університет України
Інститут екологічної економіки і менеджменту

Матис Андрій Володимирович

УДК 630*182 : 006.063] (477.87)

ДИПЛОМНА РОБОТА

на тему:

**Індикатори переходу до циркулярної моделі економіки на
рівні підприємства**

для здобуття освітнього ступеня «Магістр»

Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність 051 Економіка

ОПП «Економіка довкілля і природних ресурсів»

Науковий керівник: проф. Соловій І.П.

Рецензент: доц. Динька П.К.

Завідувач кафедри: проф. Дубовіч І.А.

Міністерство освіти і науки України
Національний лісотехнічний університет України
Інститут екологічної економіки і менеджменту
Кафедра екологічної економіки

ЗАТВЕРДЖУЮ:

завідувач кафедри:

проф. Дубовіч І.А.

« ___ » _____ 2024 р.

ЗАВДАННЯ

на виконання дипломної роботи для здобуття освітнього ступеня «Магістр» студента групи ЕКО-61м Матиса Андрія Володимировича

Галузь знань *05 Соціальні та поведінкові науки*
Спеціальність *051 Економіка*
Спеціалізація *«Економіка довкілля і природних ресурсів»*

1. Тема дипломної роботи:

Індикатори переходу до циркулярної моделі економіки на рівні підприємства

Затверджена наказом по університету № С-511 від 14 вересня 2023 р.

2. Завдання на виконання роботи

- Дослідити особливості теорії «циркулярної» економіки та курсу дій міжнародних організацій, спрямованого на її впровадження;
- Встановити можливі проблеми та перешкоди на шляху переходу до «циркулярної» економіки в Україні;
- Проаналізувати відповідність діяльності підприємства індикаторам переходу до циркулярної моделі економіки
- Вивчити ставлення зацікавлених сторін до циркулярної моделі на прикладі підприємств

- Використовуючи результати проведеної роботи, розробити висновки-рекомендації щодо впровадженню циркулярної моделі на підприємствах України

3. Зміст пояснювальної записки

1. Теоретико -методичні засади розвитку підприємств з позиції циркулярної економіки

2. Еколого-економічна характеристика тов «Миколаївцемремонт» у контексті переходу до циркулярної економіки

3. Використання індикаторів як інструмента політики стимулювання переходу до циркулярної економіки

4. Графічна частина роботи

Лист 1. _____

Лист 2. . _____

Лист 3. . _____

Лист 4. . _____

Лист 5. . _____

Лист 6. . _____

Дата видачі завдання 14 вересня 2023 р.

Термін виконання 21 січня 2024 р.

Науковий керівник роботи

проф. Соловій І.П.

Завдання прийняв до виконання

Матис А.В.

Реферат

Матис А. В. Індикатори переходу до циркулярної моделі економіки на рівні підприємства

Дипломна робота із спеціальності 051 «Економіка», ОПП «Економіка довкілля і природних ресурсів». – Львів, НЛТУ України. –2024.

Об'єкт дослідження – процеси імплементації концепції «циркулярної» економіки на підприємствах.

Предмет дослідження – передумови та перспективи запровадження індикаторів переходу до «циркулярної» економіки на рівні підприємства.

Мета роботи – оцінити передумови, перешкоди та перспективи запровадження індикаторів переходу до «циркулярної» економіки на рівні підприємства.

У дипломній роботі досліджено теоретико-методичні засади «циркулярної» економіки з позиції циркулярної економіки. Здійснено еколого-економічну характеристику ТОВ «Миколаївцемремонт» у контексті переходу до циркулярної економіки. Обґрунтовано використання індикаторів як інструмента політики стимулювання переходу до циркулярної економіки.

Сторінок ____, вступ, три розділи, висновки, _ рисуноків, _ таблиць, _ використаних джерел.

Ключові слова: циркулярна економіка, сталий розвиток, екологічний менеджмент підприємств, SWOT-аналіз

Abstract

Matys A.V. Indicators of the transition to a circular economy model at the enterprise level

Diploma thesis on specialty 051 "Economics", Study Program "Economics of Environment and Natural Resources". - Lviv, UNFU, 2024.

The object of the research is the implementation processes of the concept of "circular" economy at enterprises.

The subject of the study is the prerequisites and prospects for the introduction of indicators of the transition to a "circular" economy at the enterprise level.

The purpose of the work is to assess the prerequisites, recodes and prospects for the introduction of indicators of the transition to a "circular" economy at the enterprise level.

The thesis examines the theoretical and methodological foundations of the "circular" economy from the point of view of the circular economy. Environmental and economic characterization of "Mykolaivtsemremont" LLC was carried out in the context of the transition to a circular economy. The use of indicators as a policy tool for stimulating the transition to a circular economy is substantiated.

Pages_, introduction, three sections, conclusions, _pictures,_ tables, _source.

Keywords: circular economy, sustainable development, environmental management of enterprises, SWOT analysis

ВСТУП

На сьогоднішній день людство споживає з кожним роком все більше енергії. Причиною для цього є чимало чинників, зокрема: збільшення чисельності населення, енергозатратні виробництва і загалом епоха так званого консюмеризму у суспільстві. Відповіддю на ці виклики є перехід до альтернативної моделі економіки. Однією з таких альтернативних до нинішньої лінійної моделей є модель «циркулярної» економіки.

Циркулярна економіка сформувалася за останні два десятиріччя і спрямована на зростання добробуту населення, ефективно використовуючи природні ресурси та одночасно зменшуючи екологічні ризики.

Злочинна російська агресія несе руйнування та зумовила призупинення більшості інноваційних проектів. Все ж важливо оперативно та з користю ліквідувати наслідки воєнних дій, беручи до уваги потенціалом розвитку циркулярної економіки в Україні. Знищену техніку, транспорт, уламки будівель, можна переробити і використати у повоєнній відбудові [28]. Свідомі громадяни держави повинні змінити ставлення до відходів, зменшити вплив шкідливих речовин, викиди у повітрі, воді та ґрунті, що призведе до відновлення України.

Мета дипломної роботи – оцінити передумови, перешкоди та перспективи запровадження індикаторів переходу до «циркулярної» економіки на рівні підприємства.

Елементами наукової новизни у роботі є застосування підходів та індикаторів циркулярної економіки до аналізу діяльності підприємств з урахуванням сильних, слабких сторін та можливостей впровадження цих підходів на підприємствах України, розроблення механізму і пропозицій щодо впровадження індикаторів циркулярної економіки.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ З ПОЗИЦІЇ «ЦИРКУЛЯРНОЇ» ЕКОНОМІКИ

1.1 Особливості та принципи концепції «циркулярної» економіки

«Циркулярна» економіка сформувалася, як напрям економічної науки впродовж останніх двох десятиліть і виходить насамперед з того, що економіка є компонентом природного довкілля, в межах якого вона функціонує. Теорія «циркулярної» економіки базується на трьох аксіомах [28]:

- 1) неможливо безмежно збільшувати впливи людини в обмеженому просторі;
- 2) неможливо прагнути задоволення невпинно зростаючих потреб в умовах обмежених ресурсів;
- 3) усі процеси на поверхні Землі взаємопов'язані.

В узагальненому поданні «циркулярна» економіка є низьковуглецевою, ресурсоефективною економікою, , які сприяє зниженню викидів вуглецю і забруднення, підвищенню енерго- і ресурсоефективності, запобіганню втрати біорізноманіття та екосистемних послуг.

Основною метою переходу до «циркулярної» економіки є забезпечення економічного зростання і інвестицій при одночасному підвищенні якості довкілля та соціальної інтеграції. Найважливіше значення для досягнення цієї мети має створення умов, щоб державні і приватні інвестиції включали ширші екологічні та соціальні критерії. Крім того, головні індикатори економічних показників, такі як зростання валового внутрішнього продукту (ВВП), повинні бути пристосовані для обліку забруднень, виснаження ресурсів, скорочення екосистемних послуг і розподільних наслідків від втрат природного капіталу для бідних.

Основною проблемою є узгодження конкуруючих прагнень економічного розвитку багатих і бідних країн у світовій економіці, яка стоїть на порозі розростаються змін клімату, енергетичної уразливості та екологічного дефіциту. «Циркулярна» економіка може впоратися з цією проблемою, пропонуючи шлях розвитку, що зменшує вуглецеву залежність, просуває ресурсо- та енергоефективність, зменшуючи екологічну деградацію. Оскільки економічне зростання і інвестиції стають менш залежними від ліквідації екологічних активів і принесення в жертву якості навколишнього середовища, як багаті, так і бідні країни можуть досягти більш стійкого економічного розвитку.

Поняття «циркулярної» економіки не замінює сталий розвиток; але є вираженням зростаючого розуміння, що досягнення сталості майже повністю засноване на створенні ефективної економіки. Десятиліття створення нових матеріальних цінностей за моделлю «коричневої» економіки, заснованої на викопному паливі, по суті не вирішували питання, пов'язані з соціальною ізоляцією, екологічною деградацією і виснаженням ресурсів.

Циркулярна модель економіки є протилежною традиційній, лінійній моделі. Вона спрямована, насамперед, на збереження енергії, екологічно чисте виробництво та споживання. Якщо лінійна економіка має на меті “взяти у природі, виготовити і позбутися”, циркулярна економіка має на меті замість етапу позбутися” запропонувати інші дії, а саме “переробити, відновити, використати повторно, мінімізувати відходи і витрати, перейти до відновлюваних джерел енергії” [24]. Принципи циркулярної економіки початково знайшли відображення у моделі 3R (рис. 1.1).

Рис. 1.1. Ключові принципи циркулярної економіки (модель 3R)

Варто зазначити, що в 2018 р. на Всесвітньому економічному форумі у Давосі було ці принципи деталізовано - до 10 тобто від 3R до 10R (див. рис.1. 2).

Рис.1. 2. Модель принципів економіки замкненого циклу 10R [19 ; 207].

Існує тісний зв'язок між економічним та соціальним розвитком при одночасному дотриманні екологічної безпеки, розвитку міжнародного співробітництва, взаємної відповідальності країн за результати діяльності, прийняття єдиних екологічних стандартів.

ООН визначила 15 принципів сталого розвитку та зеленої економіки, частина з яких є близькими до принципів циркулярної економіки. Вони були сформульовані на основі текстів наступних документів:

- Декларація Конференції Організації Об'єднаних Націй з проблем навколишнього середовища (Стокгольм, 1972 р.);
- Доповідь конференції ООН з навколишнього середовища і розвитку (Ріо-де-Жанейро, 3 – 4 червня 1992 р.);
- Йоганнесбурзька декларація сталого розвитку (Йоганенесбург, 4 вересня 2002 р.);
- Хартія Землі;
- проект групи біорегіонального розвитку „Життя на одній планеті”;

– доповідь „Благополуччя та навколишнє середовище”.

1. Ці принципи звучать так:

- справедливий розподіл багатства;
- економічна рівність і справедливість;
- рівність між поколіннями;
- попереджувальний підхід;
- право на розвиток;
- урахування зовнішніх факторів;
- міжнародне співробітництво;
- міжнародна відповідальність;
- інформація, участь та відповідальність;
- стале виробництво та споживання;
- стратегічне, скоординоване і комплексне планування;
- обґрунтований перехід;
- переоцінка добробуту;
- гендерна рівність;
- збереження біорозмаїття та запобігання забрудненню будь-якої частини навколишнього середовища.

Проект таких програм ООН як UNEP та UNDP доводять, що впровадження «циркулярної» економіки є не лише запорукою збереження чистого довкілля, а й ефективним шляхом впровадження нової моделі розвитку. Часи, коли усталена система виробництва (а разом з нею і соціальна сфера) переживає кризу, вважаються найбільш придатними для запровадження давно назрілих реформ та започаткування далекоглядних фінансових проектів.

Ініціативи «циркулярної» економіки на рівні Європейської Комісії передбачають досягнення низки цілей суто економічного характеру, зокрема, створення нових робочих місць, збільшення виробництва одночасно зі зменшенням використання природних ресурсів, можливість ефективної переробки ресурсів.

1.2 Інституційні передумови розвитку

«Циркулярна» економіка нерозривно пов'язана як із «зеленим» зростанням, так і зі сталим розвитком.

Концепції екологічної економіки, «зеленої економіки», «зеленого зростання», циркулярної економіки, біоекономіки спрямовані на вирішення проблем, що стосуються неефективного використання ресурсів, забруднення навколишнього середовища, але одночасно «циркулярна» економіка, зелена економіка та «зелене» зростання, на відміну від ідей та екологічної економіки сталого розвитку, не вимагає зменшення виробництва та скорочення інвестицій, а зосереджуються на створенні і використанні нових безпечних технологій, оцінці життєвого циклу товару, тобто вони мають на меті забезпечити економічне зростання, але уже на новому етапі розвитку економіки. Спільною соціальною метою трьох концепцій є досягнення людством добробуту та чесний розподіл ресурсів між усіма членами суспільства. Однозначно, що ціллю кожної концепції повинне бути досягнення гармонійності між природою та людиною, саме тому необхідно застосовувати низьковуглецеве виробництво («циркулярна» економіка, «зелене» зростання), використання вторинної сировини, зменшення площ під смітники (сталий розвиток) та ін.

1.3 Проблеми та перешкоди на шляху переходу до «циркулярної» економіки

Щоб здійснити перехід до «циркулярної» економіки, будуть потрібні певні сприятливі умови. Ці сприятливі умови складаються з національних норм і правил, політичних заходів, субсидій і стимулів, а також міжнародного ринку, правової інфраструктури, торгівлі та технічної допомоги. В даний час, сприятливі умови у певній мірі сприяють і заохочують переважно «коричневу» економіку, яка надмірно залежить від викопного палива, виснаження ресурсів та екологічної деградації.

Дослідження країн ЄС, Великобританії, Норвегії та України щодо впровадження циркулярної економіки (СЕ) на основі 13 показників 4 категорій, дозволило запропонувати показник досягнення СЕ:

- Виробництво та споживання.
- Поводження з відходами.– Вторинна сировина.– Конкурентоспроможність та інновації. [22].

Виявлено, що в той час коли низка країн є лідерами, Україна є аутсайдером як за показником СЕ так і за індексом глобальної конкурентоспроможності.

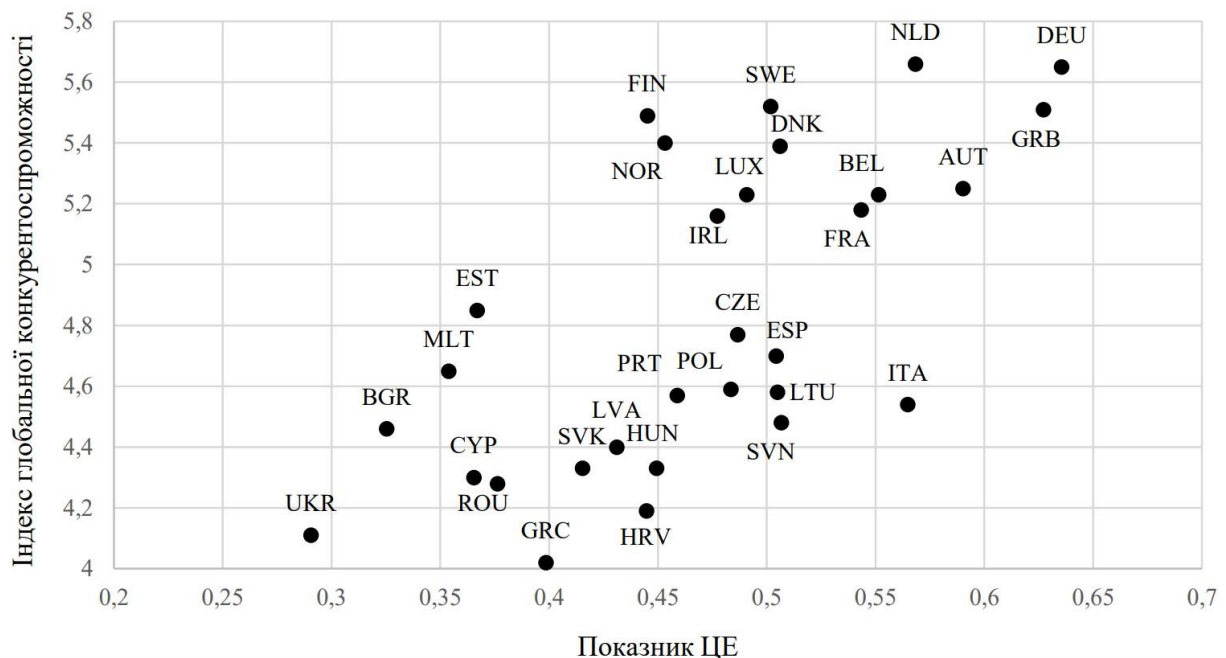

Рис. 1.3 Залежність індексів циркулярної економіки та конкурентоспроможності країн

Циркулярна економіка являє собою економічну систему, структуровану з метою зменшення відходів і споживання ресурсів. Він утворює замкнутий цикл, зосереджуючись на переробці та повторному використанні ресурсів і прагне зменшити вхідні ресурси разом із мінімізацією потоків відходів і викидів ПГ в атмосферу. Таким чином, результати будь-якого процесу не витрачаються, а

стають вхідними для інших процесів. Концепція циркулярної економіки вводить замкнуту економічну модель, у якій виробництво товарів і послуг здійснюється в екологічно чистий спосіб шляхом зменшення споживання ресурсів і відходів. Циркулярна економіка значно відрізняється від лінійної економіки тим, що спрямована на захист навколишнього середовища разом із підвищенням ефективності на всіх етапах життєвого циклу продукту. Таким чином, днякі вчені переконані, що включення концепції циркулярної економіки є дуже сприятливим для сприяння сталому розвитку [30]. Дизайн модель економіки замкнутого циклу значною мірою підходить для сприяння сталому розвитку. Міжнародна організація стандартизації (ISO) також розробила стандарт, а саме ISO/TC 323 для економіки замкнутого циклу, щоб установити його процедури, рекомендації, інструменти тощо (iso.org).

Водночас, циркулярна економіка (CE), незважаючи на її великий потенціал, часто заперечується через те, що вона не є сталою з екологічної, економічної та соціальної точки зору або, принаймні, не в усіх вимірах одночасно [29]. Таким чином, оцінки, які об'єднують різні аспекти сталості, необхідні для сприяння впровадженню CE, особливо до того, як цілий ланцюжок створення вартості буде переналаштовано або стимулюватиметься це робити. Проте інтегровані методи оцінки CE залишаються дефіцитними, особливо на рівні ланцюжка створення вартості. Щоб подолати цю прогалину пропонується підхід, який оцінює та об'єднує екологічні та економічні наслідки впровадження CE на рівні ланцюга створення вартості. Цей підхід базується на аналізі матеріальних потоків, оцінці життєвого циклу, калькуляції вартості життєвого циклу та розробці сценаріїв.

Концепція циркулярної економіки багато обговорюється в Європейському Союзі (ЄС), але наразі досягнуто лише обмеженого прогресу щодо її впровадження. Більшість наукових досліджень пояснюють це різними технологічними бар'єрами. Дослідження Kircher et al (2018) спростовує ці дослідження. Проведене масштабне N-дослідження бар'єрів циклічної економіки в ЄС (208 респондентів, 47 експертних інтерв'ю) виявило, що

культурні бар'єри, зокрема відсутність інтересу та обізнаності споживачів, а також нерішуча культура компанії, вважаються основними бар'єрами циклічної економіки бізнесом і політиками [30]. Це зумовлено ринковими бар'єрами, які, у свою чергу, викликані відсутністю синергічного державного втручання для прискорення переходу до економіки замкнутого циклу. Водночас, згідно з нашим дослідженням, жоден технологічний бар'єр не входить до числа найактуальніших бар'єрів циклічної економіки. Загалом наша робота показує, що циркулярна економіка є нішою дискусії серед фахівців зі сталого розвитку на даному етапі. Необхідно докласти значних зусиль, щоб концепція зберегла свій імпульс.

Висновки до розділу 1

1) «Циркулярна» економіка – це низьковуглецева, ресурсоефективна модель економіки, яка акцентує увагу мінімізації та повторному використанні відходів, чим відрізняється від традиційної лінійної моделі економіки. ,

2) Поняття «циркулярної» економіки нерозривно пов'язане як з «зеленим» зростанням, так і з сталим розвитком. Концепції «зеленого» зростання і «циркулярної» економіки узгоджуються між собою і передбачають сталий розвиток як кінцеву мету. На відміну від екологічної економіки ця модель не звертає особливої уваги на планетарні межі. Щоб здійснити перехід до «циркулярної» економіки потрібні певні сприятливі умови: національні норми і правила, політичні заходи, субсидії і стимули, а також екологічно чутливий міжнародний ринок, правова інфраструктура, торгівля та технічна допомога.

3) Перехід до «циркулярної» економіки, за даними Центру економічних досліджень та програми розвитку Організації Об'єднаних Націй, створить щонайменше стільки ж робочих місць, скільки і «коричнева» економіка. Зокрема, в сценаріях інвестування у збереження та відновлення лісів могло б забезпечити додаткову офіційну зайнятість у 20 %.

РОЗДІЛ 2.

ЕКОЛОГО-ХАРАКТЕРИСТИКА ТОВ «МИКОЛАЇВЦЕМРЕМОНТ» У КОНТЕКСТІ ПЕРЕХОДУ ДО ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ

2.1 Аналіз видів діяльності та особливостей виробничо-господарської діяльності з урахуванням внутрішньо-економічних та зовнішньоекономічних зв'язків

Товариство з обмеженою відповідальністю «Миколаївцемремонт» засноване 28.02.1996 р. Місцезнаходження підприємства: 81600, Україна, 81600, Львівська обл., Миколаївський р-н, місто Миколаїв, вулиця Стрийське шосе, будинок 3. Керівник підприємства - Сохацький Любомир Ярославович.

Метою функціонування ТОВ «Миколаївцемремонт» на ринку є задоволення потреб у видах продукції, на яких воно спеціалізується та отриманні прибутку.

Корпоративна відповідальність є елементом корпоративної стратегії ТОВ «Миколаївцемремонт». Гасло підприємства – “*Living Responsibility*” (відповідальність як спосіб життя), яка передбачає зосередження на захисті довкілля (Go Green), кризовому управлінні (Go Help), творенні (Go Teach) і підтримці волонтерських ініціатив співробітників (Світовий день волонтера, *Living Responsibility Fund*).

Організаційну структура управління ТОВ «Миколаївцемремонт» структуровано зображена на рис. 1.1.

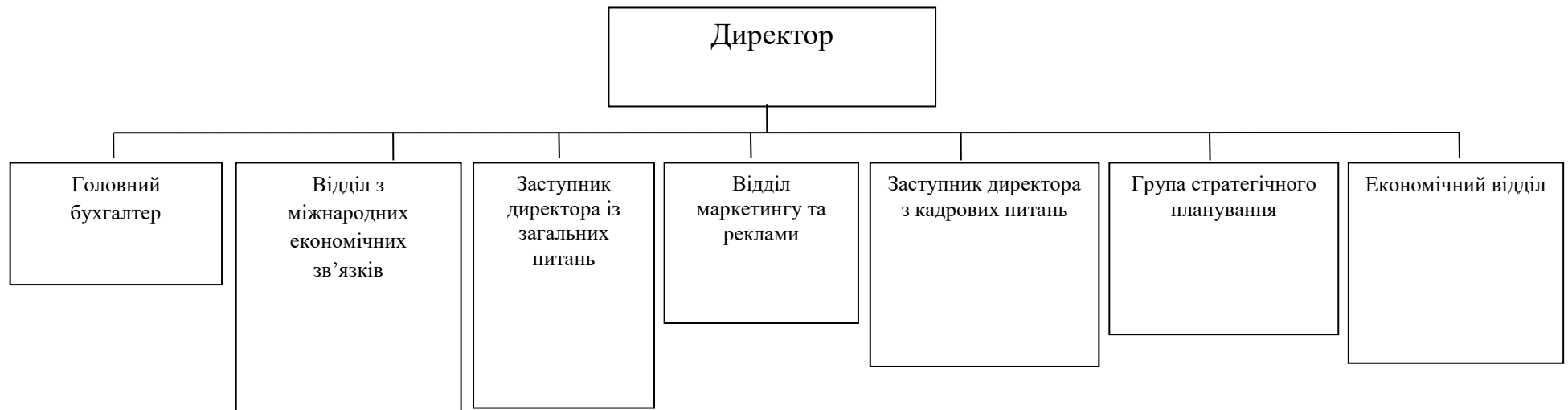

Рис. 1.1. Організаційна структура управління ТОВ «Миколаївцемремонт». станом на 01.06.2023 р.

Джерелами формування майна ТОВ «Миколаївцемремонт» є: майно ікошти, отримані при заснуванні; доходи від господарської діяльності; безвідплатні внески організацій та громадян; асигнування державного та місцевого бюджетів; інші надходження, не заборонені законом.

Основними видами діяльності ТОВ «Миколаївцемремонт» є:

- 24.53 - лиття легких кольорових металів;
- 23.61 - виготовлення виробів із бетону для будівництва;
- 46.77 - оптова торгівля відходами та брухтом;
- 38.32 - відновлення відсортованих відходів.

В своїй діяльності ТОВ «Миколаївцемремонт» використовує тільки сучасну технологію, здійснює постійне навчання та підвищення компетенцій своїх працівників, проводить контролювання якості вхідної сировини, оскільки переконане, що саме ті особливості гарантуватимуть відповідність як вітчизняним, так і закордонним стандартам якості.

ТОВ «Миколаївцемремонт» володіє всіма необхідними ліцензіями та дозволами щодо здійснення робіт. На підприємстві працюють висококваліфіковані спеціалісти – інженери, монтажники, електромонтажники, які володіють великим досвідом роботи та вміють індивідуально підходити до виконання замовлення, враховуючи якість та терміни виконання.

Відповідно до напрямків діяльності Товариства з обмеженою відповідальністю «Миколаївцемремонт» на рис. 2.1 подано діаграму у відсотковому розподілі.

Рис. 2.1. Напрямки діяльності ТОВ «Миколаївцемремонт» станом на 01.06.2023 р.

Як видно з рис. 2.1 видами діяльності ТОВ «Миколаївцемремонт» є виготовлення виробів із бетону для будівництва, які становлять 43%, лиття легких кольорових металів (17%), виробництво чавуну сталі та феросплавів (21%), виробництво інших готових металевих виробів (10%) тощо.

Партнерами по закупівлі сировини для основних видів діяльності ТОВ «Миколаївцемремонт» є Польща та Чехія. На рис. 2.2. подано витрати по закупівлі сировини для видів діяльності ТОВ «Миколаївцемремонт» із закордонними партнерами, зокрема Польщею та Чехією упродовж 2016-2020 рр.

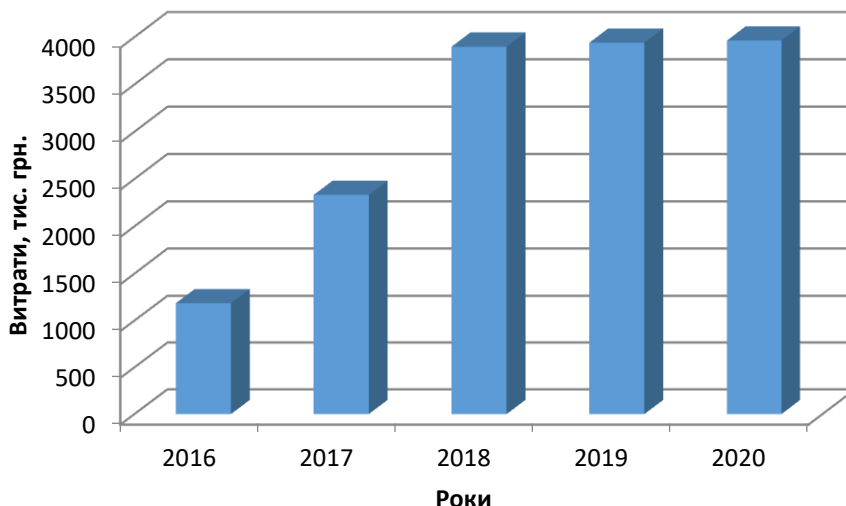

Рис. 2.2. Витрати на закупівлі сировини ТОВ «Миколаївцемремонт» у закордонних партнерів протягом 2016-2020 рр.

2.2. Економіка виробничо-господарської діяльності

Дослідження фінансової діяльності ТОВ «Миколаївцемремонт» можна здійснити за такими техніко-економічними показниками як чистий прибуток, рентабельність, капіталовіддача реалізованої продукції тощо (див. табл. 3.1.).

Таблиця 3.1

Техніко-економічні показники діяльності ТОВ «Миколаївцемремонт»

№ п/п	Показники	Фактичні дані за періоди		
		2019р.	2020р.	Абсол. відхил. 2019/2020
1	Чистий дохід, тис. грн.	27042	34407	7365
2	Чистий прибуток, тис. грн.	-368	1640	2008
3	Активи, тис. грн.	5448	8315	2867
4	Власний капітал, тис. грн.	993	2633	1640
5	Кредиторська заборгованість, тис. грн.	1755	2047	292
6	Рентабельність власного капіталу, %	-37,1	62,28	-
7	Рентабельність активів, %	-6,75	19,7	-
8	Рентабельність виготовленої продукції, %	-1,55	5,9	-
9	Повна собівартість продукції, тис. грн.	23706	27841	4135

Отже, як видно з табл. 3.1 спостерігається позитивна динаміка зростання чистого прибутку ТОВ «Миколаївцемремонт» протягом 2019-2020 рр.: (-368 тис. грн. у 2019 р та 1640 тис. грн. у 2020 р.). Оскільки у 2019 р. на підприємстві спостерігається збиток у 368 тис. грн., то і показники рентабельності, які вказують на ефективність діяльності ТОВ «Миколаївцемремонт» є від'ємними. Проте, позитивним є те, що на підприємстві протягом аналізованого періоду зростають активи (2019 р. – 5448 тис. грн.; 2020 р. – 8315 тис. грн.) та власний капітал (2019 р. – 993 тис. грн.; 2020 р. – 2633 тис. грн.). Зростання повної собівартості продукції (2019 р. – 23706 тис. грн.; 2020 р. – 27841 тис. грн.) призведе до зниження чистого прибутку підприємства, або ж до зростання ціни на його продукцію. Окрім цього, протягом аналізованого періоду

спостерігається зростання кредиторської заборгованості підприємства на 292 тис. грн. (2019 р. – 1755 тис. грн.; 2020 р. – 2047 тис. грн.).

Аналізування фінансового стану ТОВ «Миколаївцемремонт» доцільно здійснювати за показниками фінансової стійкості, рентабельності, ліквідності. У табл. 3.2 подано динаміку фінансових показників підприємства протягом 2018-2020 рр. та I кв. 2021 р.

Таблиця 3.2

Динаміка фінансових показників ТОВ «Миколаївцемремонт» протягом 2018-2020 рр. та I кв. 2021 р.

№	Показник	Розрахунок показника	Період			
			2018	2019	2020	I кв. 2021
Показники фінансової стійкості						
1.	Коефіцієнт співвідношення залучених і власних коштів ($K_{зв}$)	$K_{зв} = \frac{ПК}{ВК}$	0,38	0,34	0,42	0,4
2.	Коефіцієнт автономії (K_a)	$K_a = \frac{ВК}{Б}$	0,54	0,58	0,55	0,56
3.	Коефіцієнт маневреності власних коштів (K_m)	$K_m = \frac{ОА-ПЗ}{ВК}$	0,28	0,32	0,24	0,27
4.	Коефіцієнт ефективності використання власних коштів (K_e)	$K_e = \frac{ЧП}{ВК}$	0,26	-0,37	0,62	0,65
Показники ліквідності						
5.	Коефіцієнт загальної ліквідності ($K_{зл}$)	$K_{зл} = \frac{ОА}{ПЗ}$,	0,29	0,6	0,4	0,5
6.	Коефіцієнт поточної ліквідності ($K_{пл}$)	$K_{пл} = \frac{ОА-З}{ПЗ}$,	0,12	0,3	0,37	0,3

7.	Коефіцієнт абсолютної ліквідності ($K_{ал}$)	$K_{ал} = \frac{ГрА}{ПЗ}$,	0,002	0,14	0,18	0,1
----	--	-----------------------------	-------	------	------	-----

Умовні позначення:

ОА – оборотні активи;

ПЗ – поточні зобов'язання;

З – запаси;

ГрА – грошові активи;

ПК – позикові кошти;

ВК – власний капітал;

Б – підсумок балансу;

ЧП – чистий прибуток.

На рис. 3.1 подано динаміку показників фінансової стійкості ТОВ «Миколаївцемремонт» протягом 2018-2020 рр. та I кв. 2021 р. відповідно.

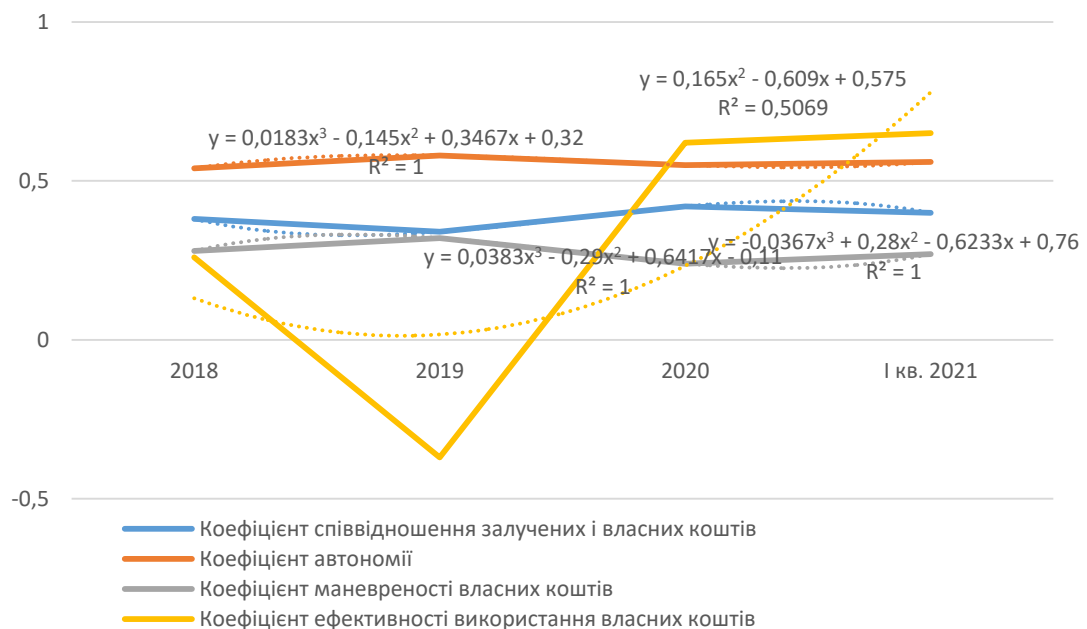

Рис. 3.1. Динаміка показників фінансової стійкості ТОВ «Миколаївцемремонт» протягом 2018-2020 рр. та I кв. 2021 р.

Таким чином, на рис. 3.1 у 2019 р. спостерігаємо, від'ємне значення показника ефективності використання власних коштів. Це пов'язано із мінусовим значенням прибутку ТОВ «Миколаївцемремонт». Фінансова стійкість підприємства передбачає, що ресурси, вкладені в підприємницьку діяльність, повинні окупитись за рахунок грошових надходжень від господарювання, а отриманий прибуток забезпечувати самофінансування та

незалежність підприємства від зовнішніх залучених джерел формування активів.

2.3. Система управління виробничо-господарською діяльністю

Управління виробничо-господарської діяльності доцільно здійснювати за функціональним підходом, який ґрунтується на сприйнятті діяльності організації, як сукупності процесів. Практична реалізація функціонального підходу щодо управління виробничо-господарської діяльності ТОВ «Миколаївцемремонт» здійснюється за допомогою загальних функцій менеджменту (рис. 4.1):

- 1) планування, яке полягає у визначенні цілей, та створенні нових сценаріїв залежно від розвитку досліджуваного фінансово-економічного стану;
- 2) організація підрозділів;
- 3) мотивування працівників;
- 4) контроль, фінансово-економічний аналіз всієї діяльності підприємства, виявлення відхилень;
- 5) Регулювання у випадку необхідності усунення відхилень показників платоспроможності та ін. [10].

Рис. 4.1. Функціональний підхід управління виробничо-господарської діяльності ТОВ «Миколаївцемремонт».

Як видно з рис. 4.1, планування діяльності є першою ланкою процесу управління. Наступним етапом є закріплення посадових обов'язків, що стосуються виробничо-господарської діяльності підприємства, їх відповідальності та повноважень.

2.4. Науково-інноваційна діяльність у руслі ідей циркулярної економіки

Завдяки висококваліфікованим працівникам ТОВ «Миколаївцемремонт» має можливість забезпечити:

- лиття легких кольорових металів;
- виготовлення виробів із бетону для будівництва;
- виробництво чавуну сталі та феросплавів;
- лиття чавуну;
- лиття сталі;
- оптова торгівля відходами та брухтом тощо.

Інноваційна діяльність на підприємстві відіграє важливу роль. Адже підприємство має справу з наданням послуг. Ринок цієї галузі є динамічним,

тому щоб утримувати свої конкурентні переваги ТОВ «Миколаївцемремонт» пропонує широкий асортимент послуг:

- виробництво будівельних металевих конструкцій;
- оптова торгівля відходами та брухтом;
- ремонт і технічне обслуговування;
- відновлення відсортованих відходів;
- будівництво житлових і нежитлових будівель.

Політика ТОВ «Миколаївцемремонт» спирається на розуміння ринкової ситуації як такої яка відкликається посиленням попиту на товари з інноваційною складовою. Інноваційні властивості товарів повинні стосуватися: лояльності до природного середовища; енергозаощадження; високої безпеки та зручності у використанні; економічності експлуатації; імовірного розширення функціональних можливостей [2].

Зосередженість на інноваціях диктується також постійною увагою до якості товарів та послуг. Зміни у технологіях, у управлінні постачанням у відповідності до потреб часу змушує до переходу на нові види сировини. В свою чергу це викликає зміни у технологічних процесах, породжує запит на інновації та потребує іншого технологічного обладнання.

Інноваційний процес, що сприяє як оновленню техніки, так і технологій виробництва на транспорті, інтегрує матеріальні, інтелектуальні і людські ресурси. Економічно ефективно поєднання різних видів ресурсів визначає ефективність інноваційного процесу.

2.5. Система адміністративної діяльності

Адміністрування можна доцільно вважати реакцією на внутрішні та зовнішні зміни шляхом застосування наказів і розпоряджень, що мають прикладний характер по усій вертикалі менеджменту і є процесом, що нараховує велику кількість завдань управлінського характеру. Особливостями адміністрування є переважно адміністративні навички, які передбачають: вміння

складання розкладу; читання та формування комп'ютерної документації; займатись організуванням обліку складських запасів, постачанням на підприємство необхідних товарів, послуг, сировини; реєстрація суб'єктів господарювання в податковій інспекції; вміння укласти договори з найманими працівниками; формування вимог пов'язаних з технікою безпеки; організування навчання персоналу, підвищення їх кваліфікаційного рівня та компетенцій загалом. На рис. 6.1 подано схему адміністрування при прийнятті управлінського рішення характерну для ТОВ «Миколаївцемремонт».

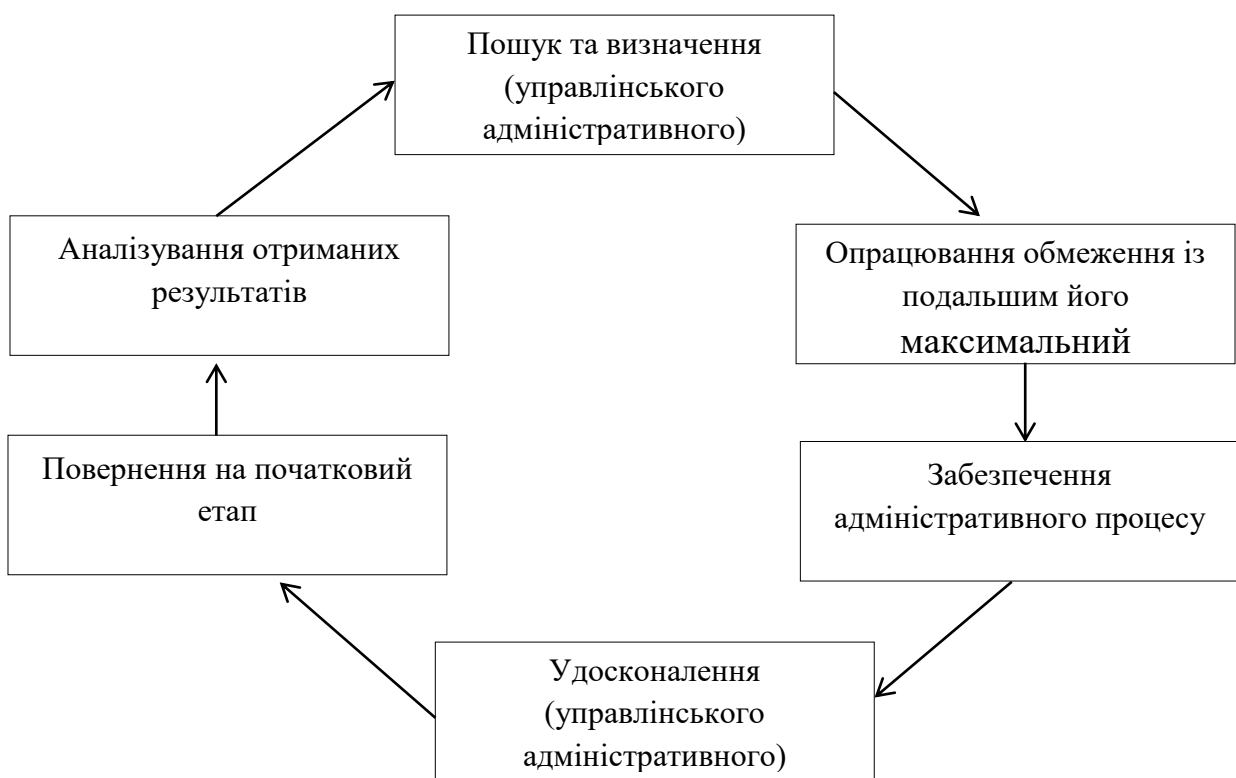

Рис. 6.1. Схема адміністрування на ТОВ «Миколаївцемремонт»

Ресурсом сфери управління є висококваліфікований персонал галузі адміністрування, адже саме від них залежить опрацювання, використання та управління іншими видами ресурсів на підприємстві. В адмініструванні основними видами ресурсів є інформація, технологія, інтернет джерела, управлінські стандарти, матеріально-технічне та фінансове забезпечення, нормативно-законодавчі акти, методичні положення, повноваження, а основне

– працівники, його компетенції та творчий потенціал. Елементи системи адміністрування ТОВ «Миколаївцемремонт» та їх характеристика представлено у табл. 6.1.

Таблиця 6.1

Аналізування елементів системи адміністрування ТОВ
«Миколаївцемремонт»

№ п/п	Елемент	Характеристика елемента
1	2	3
1.	Місія	Забезпечення додаткової економічної переваги для ТОВ «Миколаївцемремонт» шляхом формування організаційних та розпорядчих актів враховуючи відповідний рівень управління.
2.	Ціль	Забезпечення організування та контролювання усіх технічних та технологічних процесів на підприємстві: виробництва, управління персоналом, техніко-технологічної бази, постачання сировини та матеріалів, підвищення вартості підприємства за рахунок кадрового потенціалу задля отримання прибутку.
3.	Завдання	Основними питаннями, що постають на етапі завдання є: «що робити?», «як?», «коли?», «для кого/чого?».
4.	Суб'єкт	Забезпечення відповідальних осіб чи структурного підрозділу на різних рівнях управління.
5.	Об'єкт	Персонал та рівень якості його діяльності, зацікавлені особи та їх взаємовідносини, конфліктність та розрив інтересів, поставлені цілі підприємства, рівень стан технічного та технологічного документообігу, розпорядження і накази.
6.	Фактори	Фактори внутрішнього та зовнішнього середовища.
7.	Предмет	Протидія ризикам у системі адміністрування; оформлення аспектів планування, організування, мотивування, контролювання та регулювання у документальній формі; індикатори розриву
8.	Критерії	Кількісні й якісні показники, які характеризують: співвідношення управлінців та працівників, кількості прийнятих наказів, ухвал та розпоряджень, їхнє виконання з отриманням результату.
9.	Кількісні параметри	Кількість адміністраторів, їхній вік, поділ за гендерною ознакою, досвід роботи, кількість введених розпоряджень з окремого

		проблемного питання.
--	--	----------------------

Продовження табл. 6.1

1	2	3
10.	Якісні параметри	Ділові характеристики, чіткість і зрозумілість організаційно-розпорядчих форм управління, результат від впроваджуваних рішень.
11.	Рівні	Рівні управління підприємства: інституційний, управлінський та технічний.
12.	Складові	Менеджери різних рівнів управління, працівники, зацікавлені особи, ланцюжок прийнятих рішень, наказів, розпоряджень, різних вимог, штрафів, доган, середовище управління, а також такі складові адміністрування: планування, організування, мотивування, контролювання та регулювання.
13.	Інструменти	Бюрократичні, організаційно-правові, технічні, ресурсні інструменти управління.
14.	Методи	Формування документації в організаційно-розпорядчій, дисциплінарній, координаційній формі та у формі обов'язкового, узгодженого та рекомендаційного характеру.
15.	Ресурси	Високопрофесійні кадри (менеджери, працівники) їхній потенціал і навички, інформація, наявні та доступні технології, інтернет-ресурси, технічне, матеріальне, фінансове забезпечення, прийняті нормативно-правові акти, положення, надані повноваження.
16.	Структура	Лінійна, функціональна та змішана.

Таким чином, систему адміністрування ТОВ «Миколаївцемремонт» можна вважати як таку, що об'єднує різноманітні елементи, а саме: місія, ціль, об'єкт, суб'єкт, завдання, інструменти, методи, ресурси, структура, кількісні та якісні параметри, рівні управління тощо. Охарактеризовані елементи системи адміністрування ТОВ «Миколаївцемремонт» розкривають її сутність. Взаємозв'язок перелічених елементів матимуть можливість сприяти ідеї

удосконалення системи адміністрування на ТОВ «Миколаївцемремонт» і загалом всього адміністративного управління на підприємстві. Окрім цього, дослідження елементів, їх зміни та динаміки, дадуть можливість формування необхідні критерії, які сприятимуть якісному та кількісному оцінюванню системи адміністрування на ТОВ «Миколаївцемремонт».

Висновки до розділу 2

1. Одним з основних завдань, які ставилися було ознайомлення з процесами управління виробничо-господарською діяльністю підприємства, аналіз та оцінка їх ефективності у руслі вимог циркулярної економіки.
2. На реальному прикладі розглянуто юридичну базу на основі, якої було створено і функціонує ТОВ «Миколаївцемремонт», проведено її оцінку: розглядалися розпорядчі та довідково-інформаційні документації на засадах, яких планується запровадження і здійснення виробничо-господарської діяльності, характеризувалася виробничо-господарська діяльність організації з охорони праці та охорони довкілля на підприємстві.
3. У звіті дано характеристику про фінансово-майновий стан ТОВ «Миколаївцемремонт». В результаті проходження практики було набуто достатню кількість теоретичних знань для практичної діяльності у питаннях економічної діяльності в сучасних умовах.
4. Слід вказати, що ТОВ «Миколаївцемремонт», власне працює над впровадженням таких принципів керівництва робітниками як: - висока якість надання послуг як результат свідомої відповідальності за свою роботу; - кожен працівник чітко знає кому він підпорядкований і від кого отримує вказівки щодо виконання покладених завдань.
5. Проаналізувавши роботу підприємства за умов даної виробничої структури, варто сказати, що вона є досить успішною, проте все ще має шляхи для вдосконалення, серед яких можна виділити такі:- збільшити кількість автоматизованих та напівавтоматизованих процесів. Особливо це стосується, наприклад, технології, де на даний час такі операції виконуються вручну працівниками даних підрозділів, що

супроводжується зайвими затратами часу;- враховуючи великий вплив організаційної культури. ТОВ «Миколаївцемремонт» слід більше уваги приділяти тренінгам щодо вимог економіки сталого розвитку на принципах циркулярності, що призведе до поліпшення якості надання послуг.

6. Проаналізувавши загальний стан підприємства, можна зробити пропозиції щодо покращення його фінансового стану, а саме: перш за все, підприємство повинно реалізовувати всі послуги та забезпечити ефективніше просування послуг своєї діяльності і на внутрішній ринок.
7. Аналізуючи організаційну структуру апарату управління можна сказати, що побудована вона логічній послідовності. Проте, варто б було чіткіше розмежувати обов'язки управлінців різних рівнів, оскільки вони іноді дублюються, адже чіткого визначення виконавців іноді немає. У зв'язку з цим виникає також проблема подвійної підзвітності підлеглих, яка не завжди має позитивні наслідки як для конкретного підрозділу, так і для підприємства загалом.
8. Для коригуючих заходів необхідно мати дані щодо індикаторів циркулярної економіки.

РОЗДІЛ 3.

ВИКОРИСТАННЯ ІНДИКАТОРІВ ЯК ІНСТРУМЕНТА ПОЛІТИКИ СТИМУЛЮВАННЯ ПЕРЕХОДУ ДО ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ

Сертифікація біоенергетики стимулює виробників доводити технологічні процеси виробництва своєї продукції до певного рівня, який призводить до покращення якості продукції, який наявність сертифікату і підтверджує. Такий процес призводить до більшої довіри споживачів до продукції і залучення нових коштів у економіку, а отже і до її розвитку.

3.1. SWOT-аналіз переходу до циркулярної економіки в Україні

Провідні бізнес-структури в Україні, беручи приклад з країн ЄС, розпочали здійснення змін, які сприятимуть швидшому переходу до циркулярної економіки. Для того щоб краще їх проаналізувати і візуалізувати нами проведений SWOT-аналіз можливостей впровадження підходів циркулярної економіки в Україні.

Акронім *SWOT* відслів Strengths (Сильні сторони), Weaknesses (Слабкі сторони), Opportunities (Можливості), Threats (Загрози) запропоновано вперше у 1963 році в університетів Гарварду на конференції з проблем бізнес-політики [20].

Табл. 3.1

SWOT-аналіз впровадження принципів циркулярної економіки

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none">Розвиток співпраці з країнами ЄС, статус кандидата на вступ до ЄС	<ul style="list-style-type: none">Відносно низька зацікавленість в підприємств в Україні

Продовження табл. 3.1

<ul style="list-style-type: none"> • Наявність досвіду, можливого для впровадження в Україні • Попит на сертифіковані товари і послуги з еко-маркуванням на світових ринках • Економія сировини та ресурсів • Низький рівень впливу на довкілля • Позитивний вплив на енергонезалежність України 	<ul style="list-style-type: none"> • Складність забезпечення усіх вимог стандартів виробництва, поводження з відходами та сертифікаційних схем • Висока ціна процедур верифікації • Недостатня проінформованість підприємств • Низький рівень мотивації підприємств
<p style="text-align: center;">Можливості</p> <ul style="list-style-type: none"> • Запровадження нової державної політики стимулювання еко-ініціатив • Охоплення різних аспектів впливу на довкілля, завдяки впровадженню більшої кількості сертифікаційних схем • Створення нових аудиторських компаній • Можливість виходу на компаній на нові, екологічно чутливі ринки 	<p style="text-align: center;">Загрози</p> <ul style="list-style-type: none"> • Винайдення нових, кращих технологій, які можуть надто витратними для впровадження • Недостатній рівень екологічної свідомості громадян • Продовження державної політики стимулювання «брудних» галузей

Усі ці сильні і слабкі сторони, можливості і загрози прямо і опосередковано впливають на можливість впровадження підходів циркулярної економіки в Україні. Нижче нами детальніше описано усі пункти аналізу на прикладі відновної енергетики як одного з напрямів циркулярної економіки і альтернативи для традиційної енергетики.

Сильні сторони

- Розвиток ринку деревного палива України. Розвиток ринку дасть змогу залучати більше коштів в біоенергетику, що сприятиме її розвитку.
- Наявність сертифікаційних схем, можливих для впровадження в Україні. Підприємства вже можуть проводити сертифікацію своєї продукції.
- Попит на деревне паливо на міжнародному ринку. Це ще одна важлива причина сертифікації своєї продукції, оскільки на міжнародному ринку сертифікована продукція має велику перевагу перед несертифікованою.
- Високі показники тепловіддачі деревного палива. В наш час, коли непоновлювальні джерела енергії з кожним роком дорожчають, деревне паливо може стати пріоритетною, відносно дешевою, альтернативою для споживачів.
- Великі обсяги сировини. Значна кількість підприємств не мають куди збувати деревні відходи з свого виробництва. Саме тому в нашій країні можна розвинути значний ринок виробництва деревного палива.
- Низький рівень впливу на довкілля у порівнянні з викопними видами палив. Деревне паливо є CO₂-нейтральним видом палива, яке дозволяє зберігати навколишнє середовище і платити менші екологічні податки, позиціонувати себе еко-усвідомленим підприємством.
- Позитивний вплив на енергонезалежність України. Виходячи з достатньої кількості сировини, можна сказати, що Україна має можливість забезпечувати себе енергією.

Слабкі сторони

- Відносно низька зацікавленість деревним паливом в Україні. Значна частина громадян України є екологічно несвідомими. Оскільки головним сегментом споживачів деревного палива є екоусвідомлені люди, то значна частина споживачів втрачається.
- Складність забезпечення усіх вимог стандартів сертифікаційних схем; висока ціна сертифікації. Це спричиняє збільшення витрат при сертифікації

продукції на підприємстві, що робить її менш привабливою, або й економічно не вигідною.

- Недостатня проінформованість підприємств, щодо сертифікаційних схем. Частина підприємств не знає, що їх продукція може сертифікуватись і які переваги від цього можуть бути.
- Низький рівень мотивації до сертифікації підприємств. Здебільшого підприємства не бачать сенсу в своєму розвитку, освоєнні нових ринків і працюють на районі/області. Іноді їх відлякує сама ціна сертифікації, або ж кількість процедур, які для цього потрібні.

Можливості

- Запровадження нової державної політики, яка буде стимулювати використання деревного палива. Стимулювання на державному рівні дозволить популяризувати еко-інноваційні технології. Досягти цього можна за допомогою дотацій в біоенергетиці, створення програм, які надаватимуть кредити на відносно вигідних умовах, задля збільшення орієнтованого на деревне паливо сегменту ринку.
- Охоплення різних аспектів впливу розвитку біоенергетики, завдяки впровадженню більшої кількості сертифікаційних схем. Ця можливість залежить лише від самих організацій, які займаються сертифікаційними схемами, отже це буде можливо, коли в Україні буде достатня кількість зацікавлених сертифікацією підприємств.
- Створення нових аудиторських підприємств, які матимуть можливість сертифікувати деревне паливо за міжнародними сертифікаційними схемами. Якщо ці підприємства знаходитимуться на території України або ж сусідніх держав, то це значно зменшить витрати на аудит і зробить сертифікаційні схеми більш доступними для малих/середніх підприємств.

Загрози

- Винайдення нових, кращих за характеристиками видів палива, які зможуть зайняти частину ринку енергетики. Проблема дефіциту енергії з кожним

роком все більше загрожує людству, що спричиняє пошук нових видів альтернативної енергії, які можуть мати краще характеристики, чим деревне паливо.

- Недостатній рівень екологічної свідомості громадян. В Україні багато людей не знайомі з поняттям «сталий розвиток», « циркулярна економіка» і тому вони мало задумуються про охорону довкілля.
- Продовження державної політики стимулювання розвитку інших (альтернативних) джерел енергії.

3.2. Ставлення зацікавлених сторін до впровадження циркулярної економіки на підприємствах.

Нами проведено опитування, яке мало на меті виявлення ставлення працівників підприємств до різних аспектів впровадження підходів циркулярної економіки на підприємствах.

Респонденти дали відповідь на такі питання (дод. Б):

1. Чи сертифікована продукція, виробництво Вашого підприємства?
2. За якою схемою, програмою циркулярної економіки на підприємствах. сертифікована продукція Вашого підприємства?
3. Чи бачите ви перспективу у сертифікації вашої продукції?
4. Які на вашу думку перешкоди є вагомими для сертифікації вашої продукції?
5. На вашу думку, що може дати вам сертифікація вашої продукції?
6. Якщо б ви проводили сертифікацію вашої продукції, то яким чином розподілили б витрати?
7. На скільки відсотків має бути вищою ціна сертифікованої продукції?
8. Що саме мала б забезпечити підприємству сертифікація продукції?
9. Що саме мала б гарантувати споживачам продукції?
- 10.Що саме мала б гарантувати суспільству сертифікація продукції?

Анкети розіслано на 60 адрес. Відповіді отримано від одинадцяти респондентів. Зокрема було отримано відповіді на онлайн-анкету від таких підприємств: ТОВ «НВП «Грифсканд-Свалява» , VDT-K, Тайфун плюс, VERBA-VV GmbH , ФОП Лотиш Микола, Ламбер Трейд, Євровуд-Україна, Укртрансзахід, ТОВ «Ековудс», ПП «СІО», ТОВ ФІРМА «НОСТРАДАМУС».

Оскільки на підприємстві на питання відповідали окремі їх представники, то нижче подано узагальнені дані про респондентів.

Ці дані отримані в результаті відповідей на питання:

1. Ваша стать.
2. Ваш вік.
3. Ваша освіта.
4. Чи маєте ви лісотехнічну освіту?

Відповіді на ці питання створюють узагальнену модель респондента. Це чоловік віком від 35 до 45 років з вищою освітою. Детальніші дані подані на рисунках 3.1-3.4.

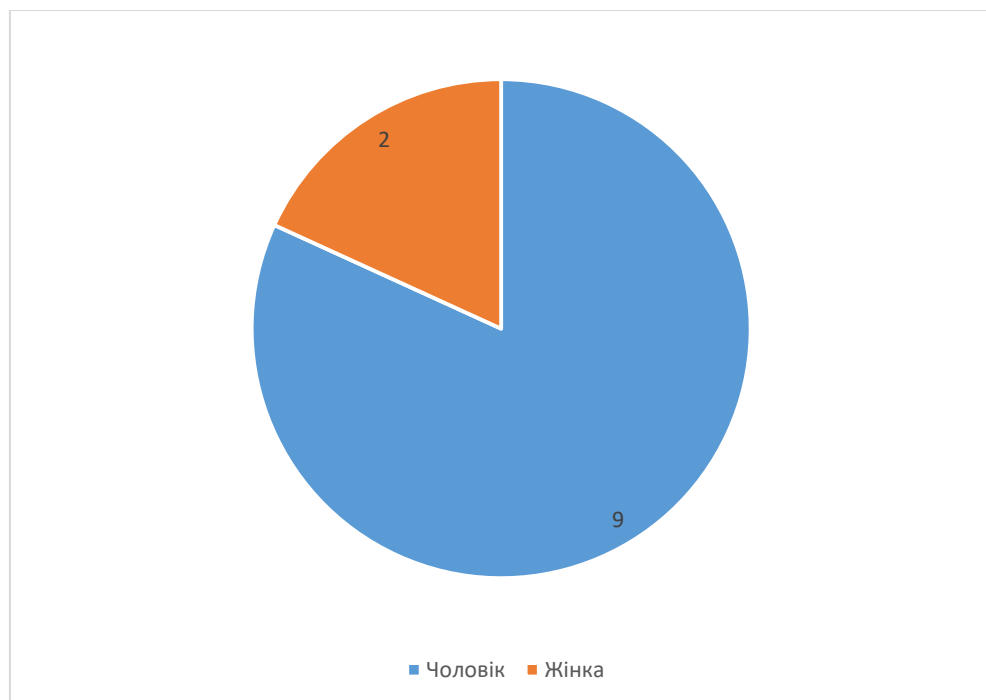

Рис. 3.1 Гендерна структура респондентів

Детальні дані про вік респондентів подані на рисунку 3.2.

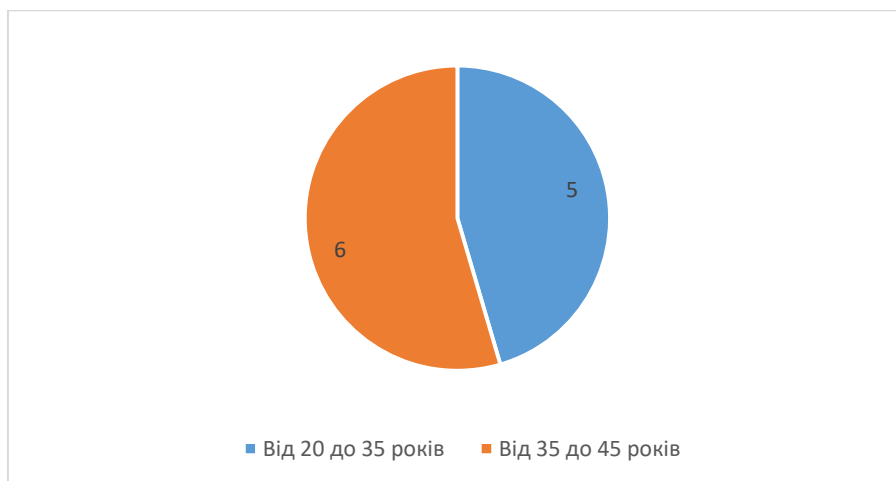

Рис. 3.2 Вікова структура респондентів

Детальні дані про освітню структуру респондентів подано на рисунку 3.3.

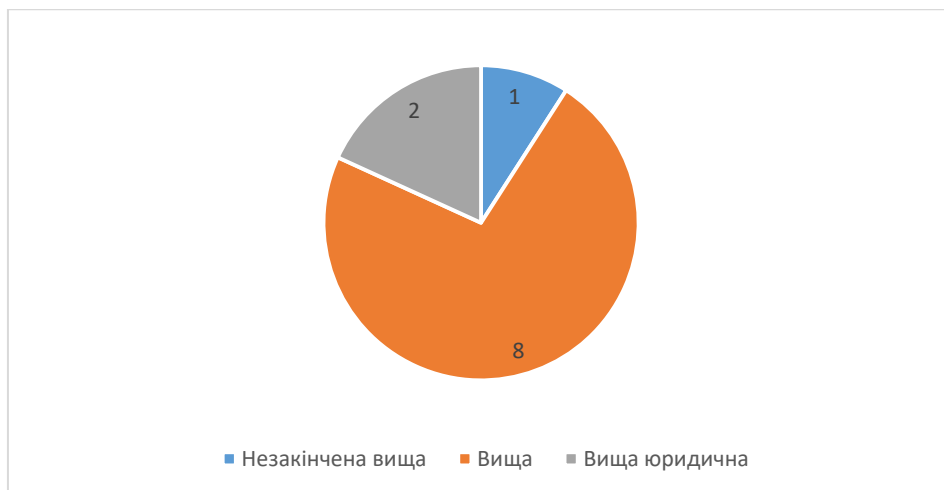

Рис. 3.3 Освітня структура респондентів

Детальні дані про наявність лісотехнічної/ екологічної освіти представлені на рисунку 3.4.

Рис. 3.4 Наявність лісотехнічної освіти в респондентів

Варто звернути увагу, що двоє респондентів, не маючи лісотехнічної чи екологічної освіти, вважають себе компетентними в цій сфері, завдяки своєму досвіду роботи.

Відповіді на головні питання опитування були такими (варто зазначити що не усі питання були обов'язковими, тому не завжди присутні одинадцять відповідей):

1. Усі опитувані підприємства мають сертифіковану продукцію, виробництво.
2. Дев'ять респондентів бачать перспективу у сертифікації своєї продукції, троє з них не впевнені у перспективності сертифікації.
3. Дані про перешкоди для сертифікації продукції подані на рисунку 3.5.

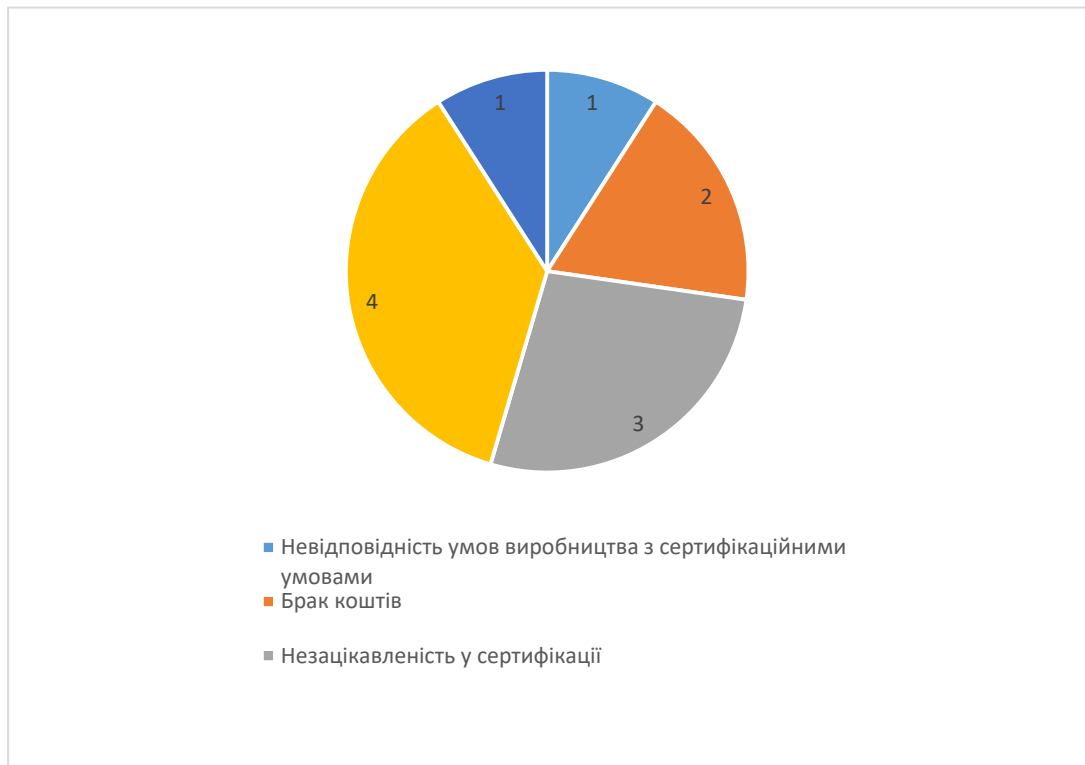

Рис. 3.5 Перешкоди для сертифікації продукції

4. Дані про можливості, які дає сертифікація продукції представлені на рисунку 3.6. Деякі респонденти вважали, що сертифікація надає низку переваг, тому вказували декілька варіантів відповідей. І найбільше, на думку респондентів, сертифікація впливає на можливість виходу на міжнародні ринки/закріплення там своїх позицій.

Рис. 3.6 Переваги від сертифікації продукції

5. Шестеро з одинадцяти респондентів вважають, що найкращим варіантом буде закладання вартості сертифікації у вартість продукції.
6. Дані про думку респондентів, щодо відсотка збільшення ціни продукції, після сертифікації, представлені на рисунку 3.7.

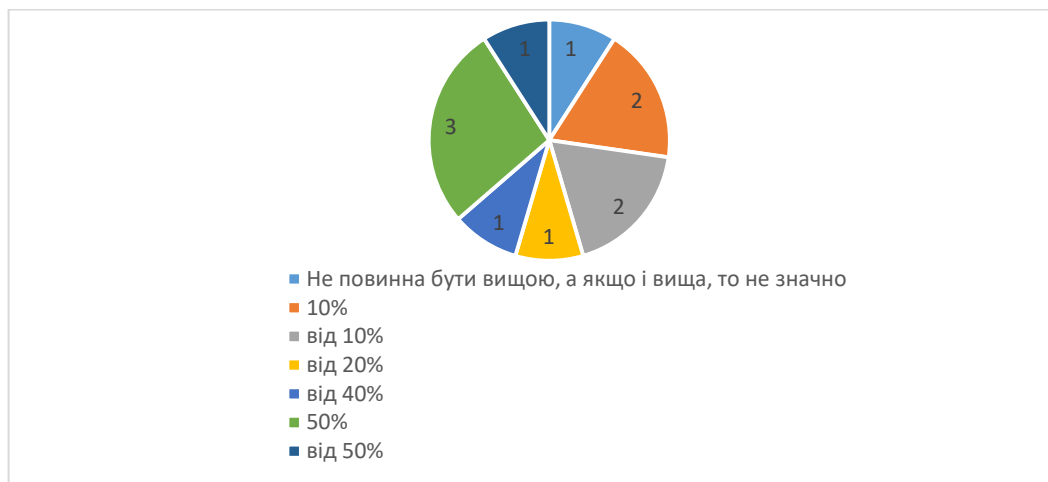

Рис. 3.7 Частка збільшення ціни продукції після сертифікації

Більшість відповідей є у проміжку від 10 до 50%, проте один респондент вважає, що збільшення ціни має бути мінімальним, або відсутнім і ще один респондент вважає, що збільшення ціни може досягати і більше 50%.

7. Дані про думку респондентів, щодо користі для суспільства від сертифікації продукції подані на рисунку 3.10.

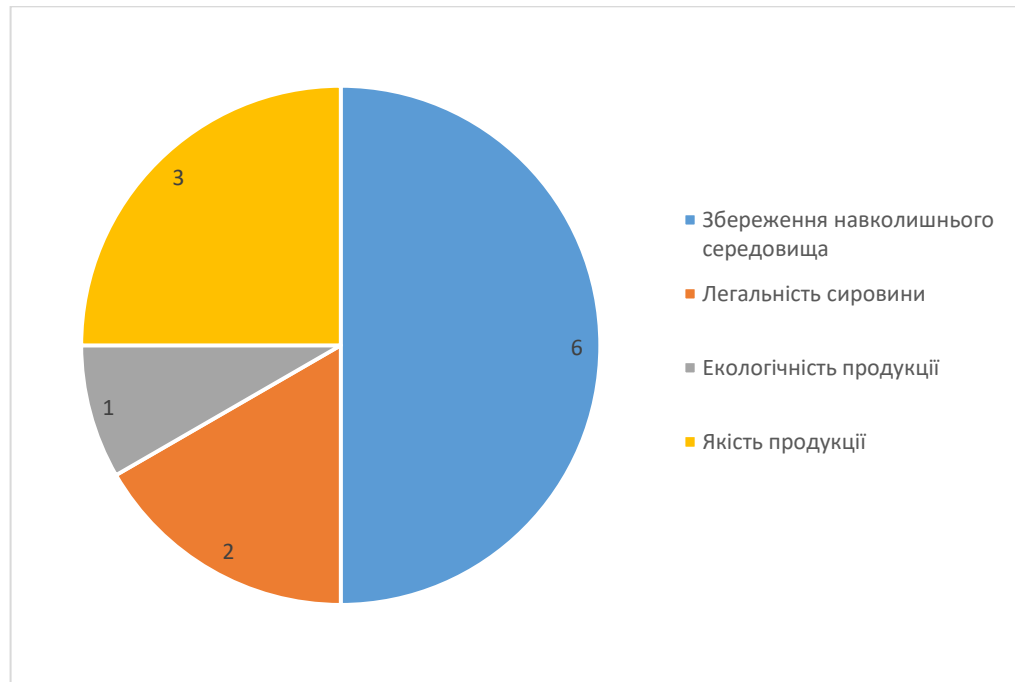

Рис. 3.8 Переваги для суспільства від сертифікації продукції

Половина респондентів вважають, що сертифікація продукції принесе суспільству збереження довкілля.

Серед переваг від сертифікації чітко виділяються такі: гарантування якості продукції, захист навколишнього середовища, імідж підприємства.

3.3. Організаційно-економічний механізм переходу до циркулярної економіки

План з досягнення циркулярної економіки (СЕАР) є як елемент Європейської зеленої угоди має забезпечити упорядкування та пристосування нормативно-правової бази ЄС відповідно до принципів циркулярної економіки (рис. 3.9).

Політика України у цій сфері має формуватися таких рівнях:

- національному (програми переходу до економіки замкненого циклу, показники ефективності).
- регіональному (реалізація політики й запровадженню інструментів).
- місцевому – на рівні підприємств та оєднаних територіальних нромад.

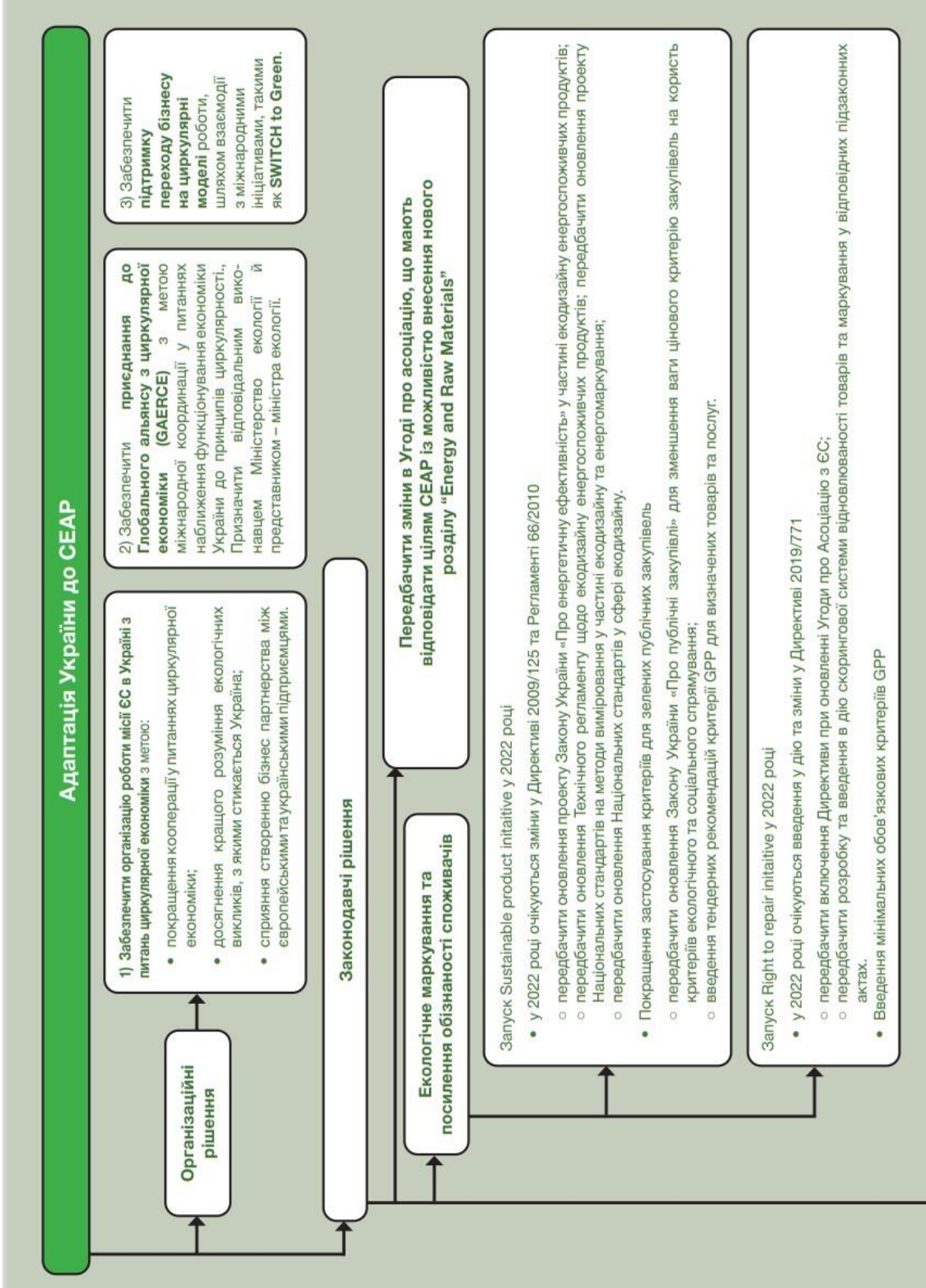

Рис. 3.9. Адаптація України до Плану з досягнення циркулярної економіки (СЕАР)Україна має здійснити конкретні зміни: 1. Потрібно змінити структуру державних закупівель(концепція “зелених” або сталих закупівель).

2. Нормативно-правова основа циркулярної економіки.

3. Підготовка суб’єктів господарювання до змін.

4. Перехід до ефективніших бізнес-моделей (еко-дизайн, ремонт, перевикористання, відновлення, обміну [24].

5. Фінансування проектів з циркулярної економіки у сфері освіти, управління, виробництва.

6. Потрібно сприяти кращій поінформованості споживачів щодо концепції “циркулярної” економіки, екологічного “сліду” товарів і послуг, а також сталого споживання. Наприклад, доцільно регулярно проводити інформаційні кампанії щодо вибору більш екологічних товарів або товарів довготривалого використання, протидії грінвошингу (компанії, які позиціонують себе як ecofriendly, але насправді вони такими не є) тощо.

7. Потрібно навчити та виховати нове екологічно свідоме покоління з сталими поведінковими моделями (Erasmus+ проект “Sysmind”, в якому бере участь НЛТУ –добрий приклад).

Висновки до розділу 3

1. Нами проведено опитування стосовно ставлення зацікавлених сторін до переходу компаній на засади циркулярної економіки.

2. Усі опитані фахівці підприємств вбачають перспективи у сертифікації систем управління (екологічний менеджмент), виробництва, поводження з відходами зокрема у можливості виходу на міжнародні ринки. Перешкоди для респонденти вбачають у незацікавленості, або ж відповідали, що вони відсутні. Перевагою від сертифікації для підприємства на думку більшості респондентів є створення/покращення іміджу підприємства. Для споживачів перевагою є підтвердження якості продукції. Для суспільства-збереження навколишнього середовища.

3. Механізм впровадження сертифікаційної схеми на підприємстві складається з п'яти основних етапів: прийняття рішення щодо сертифікації продукції підприємства, перевірка підприємства на відповідність вимогам сертифікаційної схеми, вивчення нових джерел прибутку, які можуть виникнути, внаслідок сертифікації продукції, розрахунок економічної доцільності введення сертифікаційної схеми, прийняття рішення, щодо сертифікації, враховуючи попередньо зібрані дані

4. На деяких етапах є обов'язкові кроки і розгалуження, такі як перевірка підприємства на відповідність сертифікаційним вимогам. Підприємство може вибрати один або більше з трьох елементів: внутрішній аудит, проведений силами фахівців підприємства; зовнішній аудит, проведений аудиторською компанією; зовнішній аудит, проведений акредитованим органом сертифікації. Останній вид аудиту, на відміну від попередніх є обов'язковим. Кожен з варіантів має свої переваги і недоліки за різних ситуацій. Розгалуження виникає на кінцевому етапі «прийняття рішення, щодо сертифікації». Можливі такі варіанти: отримання сертифікату, відмова від процесу сертифікації, пошук нових, не врахованих

джерел прибутку, що зробить проект сертифікації економічно доцільним. Останній варіант повертає процес сертифікації на другий етап: «вивчення нових джерел прибутку, що можуть виникнути, внаслідок сертифікації продукції».

5. У цілому, політика України у сфері циркулярної економіки має формуватися і реалізовуватися на всіх рівнях: національному – на рівні держави, регіональному – на рівні міст і областей та місцевому – на рівні підприємств та оєднаних територіальних громад.

ВИСНОВКИ

1. План з досягнення циркулярної економіки (СЕАР) є одним з ключових складових Європейської зеленої угоди, яка дозволить ЄС досягнути стану справедливої, кліматично-нейтральної, ресурсо-ефективної та конкурентної економіки. Україна як кандидат до ЄС зобов'язана адаптувати екологічну, економічну та галузеві політики до СЕАР.
2. У цілому, політика України з циркулярної економіки має формуватися на всіх рівнях: національному – на рівні держави, регіональному – на рівні міст і областей та на місцевому – на рівні підприємств та об'єднаних територіальних громад.
3. На основі проведеного аналізу до основних індикаторів переходу до циркулярної економіки віднесено:
 - *перетворення продуктів на більш сталі* (зменшення впливу на довкілля шляхом використання екологічно чистих матеріалів та технологій).
 - *трансформація послуг, бізнес-моделей та моделей споживання* для скорочення утворення відходів (перехід від власності до надання послуг - напр., оренда замість купівлі, та використання продуктів як послуги).
 - *Забезпечення меншої кількості відходів*: зменшення відходів на етапі виробництва, покращення процесів утилізації відходів та збільшення використання вторинних ресурсів.
 - *запровадження поняття «безпечний операційний простір»* для використання природних ресурсів (встановлення граничних рівнів для використання ресурсів, таких як вода, біомаса, метали та мінерали).
 - *встановлення високих стандартів для продуктів*, що випускаються та споживаються з метою забезпечення їхньої сталості та довговічності (стандартизація та сертифікація, екомаркування).

- *розширення прав та можливостей споживачів* щодо використання та отримання інформації про сталі продукти (надання споживачам більше інформації про екологічний вплив продуктів та забезпечення їхнього права на ремонт).
4. Індикатори переходу до циркулярної економіки на рівні компанії або підприємства:
 - а) ефективність використання ресурсів (мінімізація відходів та оптимізація процесів);
 - б) продукти, призначені для повторного використання та рециклінгу (міра, в якій продукти компанії можуть бути безпечно та ефективно повторно використані, відновлені або рецикловані);
 - в) бізнес-моделі, засновані на послугах замість продажу продуктів;
 - г) впровадження принципів циркулярної економіки в корпоративну стратегію;
 - д) наявність товарів, які можуть «проживати» декілька циклів (мінімізацію витрат на сировину та додаткові витрати виробництва).
 5. Проведено опитування, яке виявило ставлення працівників підприємств до різних аспектів впровадження підходів циркулярної економіки, зокрема перешкоди та мотивації.
 6. ТОВ «Миколаївцемремонт» слід більше уваги приділити підвищенню кваліфікації працівників стосовно вимог циркулярної економіки, впровадити вищеперелічені принципи в корпоративну стратегію задля довгострокової конкурентної переваги.